

Из домаћег права пословања са иностранством

Девизни режим и утицај на поступак приватизације

Општи приказ

Законом о девизном пословању (Сл. лист СРЈ 23/2002), који је на снази од 28. априла 2002., уређују се плаћање и наплаћивање домаћим и страним средствима плаћања у пословању између резидената и нерезидената, куповина и продаја домаћих и страних средстава плаћања између резидената и нерезидената, преноси средстава плаћања из земље и у земљу и статус текућих и депозитних рачуна резидената и нерезидената у иностранству и у земљи, осим динарских рачуна резидената у земљи.

Закон о девизном пословању, чије су одредбе комплементарне са одредбама Закона о страним улагањима, непосредно утиче на приватизацију са елементом иностраности. Значај Закона о девизном пословању за приватизацију је и посредан, јер његова регулатива представља битан део пословног окружења и услова пословања свих привредних субјеката, укључујући и будуће пословање субјеката приватизације.

Општи коментар

Терминологија и начин формулисања одредби Закона о девизном пословању усклађени су са међународним стандардима што их чини разумљивијим за потенцијалне купце државног и друштвеног капитала у поступцима приватизације. Закон о девизном пословању, којим су замењени ранији прописи, доношени, мењани и допуњавани у периоду 1995-2000, представља либерализацију девизног пословања која обухвата потпуну либерализацију плаћања и наплаћивања по текућим пословима, делимичну либерализацију плаћања и наплаћивања по капиталним пословима, слободно формирање паритета динара на основу понуде и тражње и усклађивање са обавезама чланица из Статута Међународног монетарног фонда.

Може се очекивати да ће на приватизацију у целини, а посебно на заинтересованост и ефективно укључивање страних резидената у токове приватизације, позитивно утицати Законом о девизном пословању утврђена:

- могућност да се између резидената и нерезидената односно између нерезидената у земљи врше плаћања, наплаћивања и преноси у девизама по основу продаје и закупа непокретности, отплате девизног кредита и куповине, односно продаје домаћих хартија од вредности које гласе на страну валуту (члан 4. Закона);

- слобода плаћања, наплаћивања и преноса средстава по текућим пословима између резидената и нерезидената (члан 6. Закона);

- слобода нерезидената у плаћању и преносу капитала по основу стицања, продаје и ликвидације директних инвестиција у земљи ако је одговарајући посао регистрован и извршен у складу са Законом о страним улагањима (члан 12. став 2. Закона);

- могућност уговарања извршења уговорних обавеза у девизама у земљи (допуштено валутне клаузуле) с тим да се плаћање и наплаћивање врши у динарима (члан 21. Закона);

- слобода приступа резидената и нерезидената девизном тржишту ради куповине и продаје девиза и ефективног страног новца за Законом дозвољене намене (члан 26. став 1. и члан 28. Закона);

- слобода формирања курса динара према страним валутама на девизном тржишту у складу са понудом и тражњом девиза (члан 32. Закона).

Коментар уз одредбе појединих чланова Закона о девизном пословању

Члан 5. став 5.: овлашћење Народне банке Југославије да прописује услове и начин плаћања, наплаћивања и преноса по текућим и капиталним пословима у девизама и у динарима чини Закон о девизном пословању недореченим и садржи ризик неизвесности у погледу решења за која ће се Народна банка Југославије опредељивати. Како Закон о страним улагањима гарантује страним инвеститорима да њихова права не могу бити сужена накнадном изменом прописа, могућност увођења ограничења за девизно пословање, на која је Народна банка Југославије овлашћена Законом о девизном пословању, могла би да се сматрају ограничењем ове гаранције страним улагачима.

Члан 13. став 3.: нерезиденту се забрањује да врши плаћање ради стицања власништва над некретнинама у земљи, осим ако законом или међународним уговором није друкчије прописано што би могло да отежа примену одредаба чланова 82(а) до 82(д) Закона о основама својинскоправних односа и да обесхрабри потенцијалне стране купце државног и друштвеног капитала у поступцима приватизације.

Члан 16.: нерезиденту се забрањује да врши плаћање ради куповине домаћих краткорочних хартија од вредности што такође може негативно да утиче на заин-

тересованост потенцијалних страних купаца државног и друштвеног капитала у поступцима приватизације.

Члан 17. став 2.: негативан утицај на заинтересованост потенцијалних страних купаца државног и друштвеног капитала у поступцима приватизације могао би да произађе и из забране кредитирања у динарима између резидената и нерезидената.

Члан 25.: начин на који је формулисана забрана трансфера средстава са девизног и динарског рачуна код банке нерезидента који није измирио све пореске, царинске и друге обавезе према држави из тог посла упућује на обавезивање нерезидента да прибавља и подноси бројне потврде и уверења о измиреним обавезама чиме би се тешко постизала пуна сигурност да нема ниједне неизмирене обавезе, а нерезидент би, приликом трансфера средстава, могао да буде суочен са бројним административним препрекама.

Члан 48.: потпуна слобода Народне банке Југославије да, без законом прописаних мерила и поступка за утврђивање да се не остварују циљеви економске и монетарне политике, суспендује све релевантне одредбе Закона о девизном пословању, да одреди време трајања ограничења и да о томе никоме не мора да полаже рачуна, представља велики недостатак иначе либералног Закона о девизном пословању и озбиљан ризик за потенцијалне стране купце државног и друштвеног капитала, као и за домаће учеснике поступака приватизације.

Закон о девизном пословању не садржи одредбе које би омогућиле ефикасно извршење правноснажних судских и арбитражних одлука које гласе на страну валуту на терет дужника – резидента, а у корист повериоца – нерезидента. Наведена непотпуност, која би отежавала наплату потраживања од дужника – резидената, могла би да буде отклоњена одговарајућим механизмом наплате, конверзије и трансфера новца који би био утврђен подзаконским актом Народне банке Југославије.